

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-448-4-12>

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПОЛІТИК ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Сучасні політики, за якими формується більш ефективний механізм забезпечення зеленої економіки в Україні, базуються на змінах усвідомлення важливості вирішення екологічних питань, особливо під час впровадження Україною стратегії сталого розвитку навіть в умовах війни. Політичні зміни, пов'язані з трансформацією коричневої економіки в зелену, офіційно розпочалися в 1990-х роках з прийняттям базових законів у сфері охорони навколишнього середовища, але значного прискорення набули у 2000-х роках, після підписання Україною міжнародних угод, зокрема Кіотського протоколу [1].

На формування цього механізму суттєво вплинуло прийняття у 2010 році Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» [2], який заклав фундамент для системного підходу до екологізації економіки. Подальший розвиток механізму був пов'язаний з євроінтеграційними процесами та необхідністю гармонізації українського законодавства з нормами ЄС. Важливим кроком стало прийняття у 2019 році оновленої Стратегії державної екологічної політики України на період до 2030 року [3], яка визначила довгострокові цілі та завдання у сфері зеленої економіки. Стратегія узгоджується з 17 Глобальними цілями сталого розвитку ООН до 2030 року, зокрема в частині забезпечення раціонального використання природних ресурсів, подолання наслідків зміни клімату та збереження екосистем. Серед ключових завдань – перехід до моделі циркулярної економіки, впровадження екологічно чистих технологій виробництва, зменшення обсягів утворення відходів та збільшення частки відновлюваних джерел енергії.

Необхідно провести детальний аналіз сучасних політик зеленої економіки в Україні, розглянувши чотири ключові документи.

Основними сучасними документами, що визначають політику зеленої економіки в Україні, є:

1. Національна економічна стратегія України до 2030 року [4].
2. Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року [5].
3. Енергетична стратегія України до 2050 року [6].

4. Концепція «зеленого» енергетичного переходу України до 2050 року [7].

Національна економічна стратегія України до 2050 року (далі – Економічна стратегія – 2050) є фундаментальним документом, який встановлює комплексний підхід до розвитку зеленої економіки в країні. В основі стратегії лежить принцип сталого розвитку, який передбачає збалансування економічного зростання з екологічною стійкістю. Документ визначає пріоритетні напрями трансформації економіки України у напрямку екологізації та декарбонізації.

Економічна стратегія-2050 закладає амбітні цілі щодо скорочення викидів парникових газів та підвищення енергоефективності в усіх секторах економіки. Особлива увага приділяється розвитку відновлюваної енергетики, де планується досягти частки у 25% від загального енергетичного балансу країни до 2030 року. Документ передбачає впровадження принципів циркулярної економіки, що включає ефективне управління ресурсами, мінімізацію відходів та розвиток переробної промисловості.

У промисловому секторі Економічна стратегія-2050 передбачає модернізацію виробничих потужностей з впровадженням найкращих доступних технологій та практик чистого виробництва. До даних практик можна віднести оновлення обладнання, впровадження енергоефективних технологій та систем екологічного менеджменту. Значна увага приділяється розвитку екоінновацій та створенню умов для розвитку зеленого підприємництва.

Механізми забезпечення зеленої економіки, закладені в Економічній стратегії, включають широкий спектр економічних інструментів. Серед них впровадження зелених державних закупівель, що стимулює виробництво екологічно чистої продукції та послуг. Передбачається створення системи фінансових стимулів для підприємств, що впроваджують екологічні технології, включаючи податкові пільги та пільгове кредитування.

Важливим аспектом Економічної стратегії-2050 є розвиток людського капіталу через підготовку фахівців у сфері зеленої економіки та підвищення екологічної свідомості населення. Передбачається впровадження освітніх програм в закладах освіти та проведення інформаційних кампаній щодо переваг зеленої економіки на форумах, конференціях й ін.

Також Економічна стратегія-2050 закладає фундаментальні принципи переходу до зеленої економіки через впровадження циркулярної економіки, модернізацію промисловості та енергоефективність. Документ передбачає збільшення частки відновлюваних джерел енергії, впровадження технологій чистого виробництва та зменшення викидів парникових газів. Важливим аспектом є стимулювання зелених

інвестицій та створення сприятливого бізнес-середовища для екологічно відповідального підприємництва.

Наступний важливий документ, що визначає політику зеленої економіки, Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2050 року (далі – Стратегія екологічної безпеки-2050) фокусується на адаптації до кліматичних змін та зменшенні негативного впливу на довкілля. Стратегія екологічної безпеки-2050 передбачає впровадження системи моніторингу довкілля, розвиток природоохоронних територій та збереження біорізноманіття. Документ встановлює цільові показники щодо зменшення забруднення повітря, води та ґрунтів, а також визначає механізми запобігання екологічним ризикам.

Енергетична стратегія України до 2050 року (далі – Енергетична стратегія – 2050) є визначальним документом, що окреслює довгострокове бачення трансформації енергетичного сектору країни. Документ визначає стратегічні орієнтири розвитку паливно-енергетичного комплексу України на період до 2035 року.

Одним з ключових аспектів Енергетична стратегія-2050 є забезпечення енергетичної незалежності через диверсифікацію джерел та шляхів постачання енергоресурсів. Документ передбачає створення стратегічних резервів енергоносіїв та розвиток власного видобутку енергетичних ресурсів з дотриманням екологічних стандартів.

У сфері електроенергетики Енергетична стратегія-2050 встановлює курс на модернізацію генеруючих потужностей та мережевої інфраструктури. Передбачається впровадження Smart Grid технологій, що дозволить оптимізувати управління енергосистемою та підвищити її надійність. Особлива увага приділяється розвитку розподіленої генерації та створенню можливостей для роботи споживачів в якості просюмерів.

У сфері ж теплопостачання Енергетична стратегія-2050 передбачає комплексну модернізацію систем централізованого теплопостачання, впровадження когенерації та використання місцевих видів палива. Значна увага приділяється розвитку альтернативних джерел теплової енергії, включаючи теплові насоси та геотермальну енергетику.

Енергетична стратегія-2050 встановлює механізми стимулювання енергоефективності в промисловості через впровадження системи енергетичного менеджменту, проведення енергетичних аудитів та реалізацію проектів з підвищення енергоефективності. Передбачається створення ринку енергетичних послуг та розвиток ЕСКО-механізму.

Ще одним важливим документом, що впливає на сучасну політику зеленої економіки, є Концепція «зеленого» енергетичного переходу України до 2050 року (далі – Концепція-2050), що визначає довгострокове бачення декарбонізації енергетичного сектору України. В основі документу лежить амбітна мета досягнення вуглецевої

нейтральності економіки до 2050 року через комплексну трансформацію енергетичного сектору та всіх пов'язаних галузей економіки.

Ключовим елементом концепції є поступова відмова від використання викопного палива та перехід до 100% відновлюваних джерел енергії у всіх секторах економіки. Документ передбачає масштабний розвиток сонячної, вітрової, біоенергетики та інших відновлюваних джерел енергії, а також створення необхідної інфраструктури для їх інтеграції в енергосистему. Особлива увага приділяється розвитку технологій накопичення енергії та створенню інтелектуальних енергетичних мереж.

У транспортному секторі Концепція-2050 передбачає повний перехід на електричний та водневий транспорт, розвиток відповідної зарядної інфраструктури та стимулювання використання громадського транспорту. В промисловому секторі планується впровадження технологій уловлювання та зберігання вуглецю, використання «зеленого» водню та розвиток циркулярних виробничих процесів.

Важливим аспектом Концепції-2050 є створення нових економічних механізмів, включаючи впровадження вуглецевого ціноутворення, розвиток ринку «зелених» сертифікатів та створення спеціальних фінансових інструментів для підтримки зеленого переходу. Важливо зазначити, що політики даної концепції передбачають значні інвестиції в наукові дослідження та розробки у сфері чистих технологій, підготовку кваліфікованих кадрів та розвиток освітніх програм з питань зеленої енергетики.

На основі проведеного аналізу чотирьох ключових документів, що формують сучасні політики зеленої економіки в Україні, можна зробити висновок про комплексний та системний підхід органів державної влади до трансформації економіки у напрямку екологізації та декарбонізації. Результати впровадження цих політик відображаються у створенні комплексного механізму забезпечення екологічної безпеки, який включає нормативно-правові, економічні, технологічні та соціальні інструменти, що взаємно підсилюють один одного та створюють синергетичний ефект у досягненні цілей сталого розвитку, при цьому особлива увага приділяється питанням справедливого переходу та соціальної адаптації, а також інтеграції України у глобальні процеси зеленої трансформації через гармонізацію національного законодавства з європейськими нормами та активну участь у міжнародних ініціативах з протидії зміні клімату та захисту довкілля.

Список використаних джерел:

1. Мельник Н. Організаційно-економічні засади реалізації положень кіотського протоколу в Україні. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. 2012. Т. 35.

2. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон України від 21.12.2010 р. № 2818-VI: станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2818-17#Text> (дата звернення: 05.08.2024).

3. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 р. № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення: 05.08.2024).

4. Про внесення змін до Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Каб. Міністрів України від 10.03.2021 № 202. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/202-2021-п#Text> (дата звернення: 18.12.2024).

5. Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року: Розпорядж. Каб. Міністрів України від 20.10.2021 № 1363-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-р#Text> (дата звернення: 18.12.2024).

6. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»: Розпорядж. Каб. Міністрів України від 18.08.2017 № 605-р: станом на 21 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-р#Text> (дата звернення: 18.12.2024).

7. Презентовано проєкт Концепції «зеленого» енергетичного переходу України до 2050 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/prezentovano-proekt-konceptsiyi-zelenogo-energetichnogo-perehodu-ukrayini-do-2050-roku> (дата звернення: 18.12.2024).